

॥ २ ॥ त्रिवर्गविजयाय कामक्रोधलोभानांजयाय ॥ ३ ॥ ४ ॥ धर्मावितारत्वाद्धर्मशास्त्रानुसारिवाक्यंविदुरउवाच बाहुश्रुत्यमिति बाहुश्रुत्यंबह्वध्ययनं तपःस्वधर्माचरणं त्यागोदानं श्रद्धाआस्तिक्यं यज्ञक्रियासोमसंस्थादिः क्षमाआकुष्टस्यताडितस्यवानिर्विकारित्वं भावशुद्धिर्निष्कपटत्वं दयादीनेष्वनुजिघृक्षा सत्यंहिसाशून्यंयथार्थवचनं संयमइंद्रियनिग्रहः एतादशआत्मनोधर्मस्यसंपदःऐश्वर्याणि ॥ ५ ॥ ६ ॥ धर्मेचार्थेचकामेचलोभवृत्तिःसमाहिता ॥ तेषांगरीयान्कतमोमध्यमःकोलघुश्चकः ॥ २ ॥ कस्मिंश्चात्मानिधातव्यस्त्रिवर्गविजयायवै ॥ संलुष्टानैष्ठिकंवाक्यं यथावद्वक्तुमर्हथ ॥ ३ ॥ ततोर्थगतितत्त्वज्ञःप्रथमंप्रतिभानवान् ॥ जगादविदुरोवाक्यंधर्मशास्त्रमनुस्मरन् ॥ ४ ॥ विदुरउवाच बाहुश्रुत्यंतपस्यागःश्रद्धायज्ञक्रियाक्षमा ॥ भावशुद्धिर्दयासत्यंसंयमश्चात्मसंपदः ॥ ५ ॥ एतदेवाभिपद्यस्वमातेभूच्चलितंमनः ॥ एतन्मूलौहिधर्मार्थावितदेकपदंहिमे ॥ ६ ॥ धर्मेणैव षयस्तीर्णाधर्मलोकाःप्रतिष्ठिताः ॥ धर्मेणदेवावदधुर्धर्मंचार्थःसमाहितः ॥ ७ ॥ धर्मोराजन्गुणःश्रेष्ठोमध्यमोत्यर्थउच्यते ॥ कामोयवीयानितिचप्रवदंतिमनीषिणः ॥ ८ ॥ तस्माद्धर्मप्रधानेनभवितव्यंयतात्मना ॥ तथाचसर्वभूतेषुवर्तितव्यंयथात्मनि ॥ ९ ॥ वैशंपायनउवाच समाप्तवचनेतस्मिन्नर्थशास्त्रविशारदः ॥ पार्थोधर्मार्थतत्त्वज्ञोजगौवाक्यंप्रचोदितः ॥ १० ॥ अर्जुनउवाच कर्मभूमिरियंराजन्निहवार्ताप्रशस्यते ॥ कृषिर्वाणिज्यगोरक्षंशिल्पानिविविधानिच ॥ ११ ॥ अर्थइत्येवसर्वेषांकर्मणामव्यतिक्रमः ॥ नल्युतेऽर्थनवर्तेतेधर्मकामावितिश्रुतिः ॥ १२ ॥ विषयैरर्थवान्धर्ममाराधयितुमुत्तमं ॥ कामंचचरितुंशक्तोदुष्प्रापमरुतात्मभिः ॥ १३ ॥ अर्थस्यावयवावेतौधर्मकामावितिश्रुतिः ॥ अर्थसिद्ध्याविनिर्वृत्तावुभावेतौभविष्यतः १४ ॥ तद्वतार्थहिपुरुषंविशिष्टतरयोनयः ॥ ब्रह्माणमिवभूतानिसततंपर्युपासते ॥ १५ ॥ जटाजिनधरादांताःपंकदिग्धाजितेन्द्रियाः ॥ मुंडानिस्तंतवश्चापिवसंत्यर्थार्थिनःपृथक् ॥ १६ ॥ काषायवसनाश्चान्येऽश्मश्रुलाहीनिषेविणः ॥ विद्वांसश्चैवशांताश्चमुक्ताःसर्वपरिग्रहैः ॥ १७ ॥ अर्थार्थिनःसंतिकेचिदपरेस्वर्गकांक्षिणः ॥ कुलप्रत्यागमाश्चैकेस्वस्वधर्ममनुष्ठिताः ॥ १८ ॥ आस्तिकानास्तिकाश्चैवनियताःसंयमेपरे ॥ अप्रज्ञानंतमोभूतंप्रज्ञानंतुप्रकाशिता ॥ १९ ॥ भृत्यान्भोगैर्द्विषोदैर्द्वयोयोजयतिसोर्थवान् ॥ एतन्मतिमतांश्रेष्ठमतंममयथातथं ॥ अनयोस्तुनिबोधत्वंवचनंवाक्यकंठयोः ॥ २० ॥ वैशंपायनउवाच ततोधर्मार्थकुशलौमाद्रीपुत्रावनंतरं नकुलःसहदेवश्चवाक्यंजगदतुःपरं ॥ २१ ॥ नकुलसहदेवावूचतुः आसीनश्चशयानश्चविचरन्नपिवास्थितः ॥ अर्थयोगंदृढंकुर्याद्योगैरुच्चावचैरपि ॥ २२ ॥ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ एवंधर्मश्रेष्ठयेविदुरेणप्रतिपादितेऽर्थश्रेष्ठयमर्जुनआह कर्मभूमिरिति ॥ ११ ॥ अव्यतिक्रमःमर्यादा ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ निस्तंतवःनैष्ठिकब्रह्मचारिणः ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ १८ ॥ प्रज्ञानमर्थश्रेष्ठ्याविषयं ॥ १९ ॥ अनयोर्नकुलसहदेवयोः ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥